

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Otel İşletmelerinin Sürdürülebilirlik Raporlarının Küresel Raporlama Girişimi İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*

Şenol ÇAVUŞ^a, Melih KABADAYI^{**b}, Hilal KANIPEK^c

^a Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, SAKARYA

E-mail: senolcavus@subu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1994-9721

^b Doktora Öğrencisi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği, SAKARYA

E-mail: melihkabadayi@outlook.com, ORCID: 0000-0002-8521-6999

^c Yüksek Lisans Öğrencisi Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği, SAKARYA

E-mail: hilalkanipek@icloud.com, ORCID: 0000-0001-7163-4703

Öz

Bu çalışmada, Muğla ve Antalya'daki otel işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında yer alan uygulamaların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Sürdürülebilirlik raporlarının, Küresel Raporlama Girişimi ilkeleri ile uyumluluğu değerlendirilmektedir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Veriler yalnızca otel işletmelerinin yayınladıkları sürdürülebilirlik raporlarından elde edilmiş ve içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, raporlarda çevresel uygulamaların ön plana çıktığı görülmüştür. Sosyal unsurlar ile ilgili uygulamaların ise kısıtlı düzeyde yer aldığı görülmüştür. Raporlarda ekonomik sürdürülebilirliğe ilişkin bir bilgiye ise yer verilmediği tespit edilmiştir. İşletmelerin yayımlamış oldukları sürdürülebilirlik raporlarının, Küresel Raporlama Girişimi ilkeleri ile düşük düzeyde uyumluluk gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Sürdürülebilirlik Raporu, Otel İşletmeleri, Küresel Raporlama Girişimi (GRI).

Evaluation of Sustainability Reports of Hotel Enterprises According to The Global Reporting Initiative

Abstract

As a result of increasing social sensitivity towards sustainability practices, hotel businesses have started to inform the society by publishing sustainability reports about their activities. In this context, the current study aims to evaluate the compatibility of the sustainability reports of hotel businesses in Mugla and Antalya with the principles of the Global Reporting Initiative. In the study, document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used. The data were obtained only from the sustainability reports published by the hotel businesses and were evaluated with the content analysis technique. As a result of the study, it was seen that environmental practices came to the fore in the reports. It has been determined that no information on economic sustainability is included in the reports. It has been determined that the sustainability reports published by the businesses show a low level of compliance with the Global Reporting Initiative principles.

Keywords: Sustainable Tourism, Sustainability Report, Hotel Enterprises, Global Reporting Initiative (GRI).

JEL CODE: Z32

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 21.08.2021

Düzeltilme : 24.10. 2021

Kabul : 04.01.2022

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Çavuş, Ş. & Kabadayı, M. & Kanipek, H. (2022). Otel İşletmelerinin Sürdürülebilirlik Raporlarının Küresel Raporlama Girişimi İlkelerine Göre Değerlendirilmesi, Turizm Akademik Dergisi, 9 (1), 83-95.

* Bu çalışma 2020 yılında Kıtalararası Turizm Yönetimi Konferansı'nda (MTCO) sunulan bildiri geliştirilerek üretilmiştir. Bu araştırma etik kurul kararı gerektirmeyen araştırmalar arasında yer almaktadır.

** Sorumlu yazar e-posta: melihkabadayi@outlook.com

GİRİŞ

Dünya nüfusunun hızla artması, buna bağlı olarak ürün ihtiyacının yükselmesi ve bu ihtiyacın karşılanabilmesi için hızlı sanayileşme uygulamaları kaynakların aşırı kullanımına yol açmıştır. Ek olarak dünya nüfusunun belirli bölgelerde yoğunlaşması gibi durumlar, çevresel, sosyal ve ekonomik koşulların devamlılığının tehlikeye girmesine neden olmuştur. Özellikle de fiziksel çevredeki tahribat, insanların kaynakların sürdürülebilirliğine yönelik duyarlılığını arttırmıştır. Sürdürülebilirlik uygulamaları diğer taraftan işletmeler bakımından da önem bir değere sahiptir. İşletmelerin paydaşları nezdinde olumlu imaj oluşturmalarında, pazarlama faaliyetlerinin başarısında ve uzun vadede kaynak verimliliği sağlayarak rekabet avantajı kazanmalarında sürdürülebilirlik önemli rol oynamaktadır.

Sürdürülebilirlik olgusu, çevreye bağımlı endüstrilerden biri olan turizm açısından büyük anlam ifade etmektedir. Destinasyonlarda özellikle taşıma kapasitesinin üzerinde turist ağırlanması, bu bölgelerde turizmin olumsuz etkilerinin öne çıkmasına sebep olmaktadır. Turizmin çeşitli olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik farkındalığın artması sürdürülebilir turizm kavramını doğurmuştur. Turizm endüstrisinde sürdürülebilirlik konusundaki odak ise, toplumsal ve fiziksel çevre üzerinde en yoğun etkiye sahip olan konaklama sektörünün üzerindedir. Sektör bünyesinde faaliyet gösteren işletmeler, yüksek kaynak tüketimine, yüksek etkileşime bağlı olarak destinasyonlar üzerinde istenmeyen birçok olumsuz çıktıya neden olabilmektedirler. Özellikle oteller, endüstri içerisinde en fazla kaynak tüketen işletme durumundadırlar. Dolayısıyla faaliyetlerini sürdürülebilirlik değerlerine uygun olarak sürdürmek konusunda toplum, paydaşları ve rakipleri tarafından baskı görmektedirler (Persic, Jankovic, Bakija & Poldrugovac, 2013). Nihayetinde rekabet avantajı kazanmak isteyen otel işletmelerinden sürdürülebilirlik uygulamalarına önem vermeleri ve aynı zamanda bu uygulamalardan toplumu haberdar etmeleri beklenmektedir. Bu noktada sürdürülebilirlik raporlamaları önem kazanmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde, sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmaların (Bramwell & Lane, 1993; Hunter, 1997; Kaya, 1997) 1990'larda başladığı, sürdürülebilirlik uygulamalarının raporlanması konusundaki çalışmaların (Guix, Bonilla-Priego & Font, 2018; Legrand, Huegel & Sloan, 2013; Medrado & Jackson, 2016) ise daha da yakın bir geçmişe dayandığı görülmektedir. Konunun henüz yeni incelenmeye başlanması dolayısıyla, ilgili alanyazının gelişime açık olduğu ifade edilebilir.

Mevcut çalışmada, Muğla ve Antalya'daki otel işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında yer verilen uygulamaların tespit edilmesi hedeflenmektedir. Bununla

birlikte, otellerin yayımlanmış oldukları raporların, Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ilkeleri ile uyumluluğu değerlendirilmektedir. Çalışmada ilk olarak kurumsal sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik raporlaması kavramları incelenmektedir. Sonrasında otel işletmelerinde sürdürülebilirlik ve sürdürülebilirlik raporlaması konularına değinilmekte ve çalışmaya dâhil edilen otellerin yayımladıkları sürdürülebilirlik raporlarına bağlı olarak ulaşılan bulgular sunulmaktadır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kurumsal Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirliğe ilişkin uluslararası işbirliğine dayalı ilk düzenleme, Stockholm'de (1972) Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Çevresi Kongresi sonucunda sunulan "Stockholm Bildirgesi" ile resmîyet kazanmıştır. Ardından 1987 yılında BM Çevre ve Kalkınma Komisyonu (Brundtland Komisyonu) tarafından "Ortak Geleceğimiz (Our Common Future)" adlı başka bir rapor yayımlanmıştır (www.sustainabledevelopment.un.org, 2019). Bu konudaki çalışmalar 1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Çevre ve Kalkınma Konferansı ile devam etmiştir. Rio Konferansı'nda alınan kararların denetimi için, 2002 yılında Johannesburg'da "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi" düzenlenmiştir. Bu girişimlerin bir devamı olarak, 2012 yılında Rio'da BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı gerçekleştirilmiş ve "İstedikimiz Gelecek (The Future We Want)" adlı bir kılavuz yayımlanmıştır. Kılavuz, sürdürülebilir kalkınma kapasindeki politik kararlılığı içeren kararları içermektedir (www.tr.undp.org, 2019).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk kez, 1987 yılındaki Brundtland Raporu'nda kullanılmış; bugünün ihtiyaçlarının, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğine zarar verilmeksizin karşılanması olarak tanımlanmıştır (www.mfa.gov.tr, 2019). Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri; güvenlik, ekonomik, sağlık ve sosyal ihtiyaçların karşılanması gibi tüm insanlığın refahını ilgilendiren olgulardan oluşmaktadır (Ciocoiu, 2011).

1990'lı yıllara kadar sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde en aktif oyuncular yerel otoriteler iken, günümüzde sivil toplum kuruluşları ve işletmeler de büyük sorumluluk üstlenmektedir. Nitekim sivil toplum kuruluşlarının çabalarıyla, sürdürülebilirlik uygulamaları artmaya başlamıştır. Çok sayıda işletme, sürdürülebilirliği kurumsal iletişim politikalarına dâhil etmeye başlamıştır (Dylick, 2002).

Sürdürülebilir kalkınmanın işletmeler tarafından uygulanması olan kurumsal sürdürülebilirlik, en genel ifadeyle işletmelerin sürekliliğini ifade eden bir kavramdır (Kuşat, 2012). Sürdürülebilir kalkınma tanımından hareketle kurumsal sürdürülebilirlik, bir

işletmenin paydaşlarının ihtiyaçlarının, gelecekteki paydaşların gereksinimlerinin giderilme yeteneğine zarar verilmeksizin karşılanmasıdır (Dylick, 2002). Saltaji'nin (2013) tanımıyla kurumsal sürdürülebilirlik, toplumsal adaleti tesis etme ve çevreyi koruyarak kâr maksimizasyonu sağlamayı amaçlayan, geleneksel büyüme teorilerine ikame bir teoridir. Diğer bir ifade ile işletmenin uygulamalarına yönelik olarak belirlenen ekonomik, çevresel ve sosyal konulara stratejik ve kâr odaklı yaklaşılmasıdır (Calabrese, Costa, Ghiron & Menichini, 2019).

Sürdürülebilirlik, çevresel, sosyal ve ekonomik olarak üç boyuttan oluşmakta (Caymaz, Soran & Erenel, 2014; Choi & Ng, 2011) ve işletmeler bağlamında da aynı kapsamda ele alınmaktadır (Choi & Ng, 2011). Ekonomik sürdürülebilirlik, üretim devamlılığı sağlayabilen, hissedarlarına ortalamanın üzerinde kar getiren ve yeterli nakit akışı sürekliliği sağlayan bir sistemi ifade etmektedir (Dylick, 2002). Çevresel sürdürülebilirlik, flora ve faunanın korunması, yenilenebilir kaynakların kullanılması veya yenilenemeyen kaynakların sadece ikâme edilebildiği ölçüde tüketilmesi esasına dayalı, istikrarlı bir kaynak kullanım yaklaşımıdır (Harris, 2000). Sürdürülebilirliğin sosyal boyutu ise, maddi olmayan bir zenginlik hâli olarak, insanlığın refahı ile ilgilidir (Choi & Ng, 2011; Mohr & Webb 2005). Demokrasiyi sağlamak, kaynakları adil bir şekilde paylaşmak, yoksulluğu yok etmek, fırsat eşitliği sağlamak, cinsiyet eşitliği, nitelikli eğitim ve sağlık hakkı gibi tüm paydaşların haklarının korunması ile ilgili değerleri kapsamaktadır (Gladwin ve ark., 1995; Harris, 2000).

Kurumsal sürdürülebilirlik, ekonomik, sosyal ve çevresel unsurların, bütünlük bir çerçevede değerlendirilmesi mümkündür (Hahn & Scheermesser, 2006; Dylick, 2002). Sadece ekonomik sürdürülebilirliğe odaklanan bir işletmenin uzun vadede başarılı olması pek mümkün görülmemektedir (Dylick, 2002). Sosyal ve çevresel bağlamda ortaya çıkan fırsatlar ve tehditler belirlenerek, strateji belirleme süreçlerine dahil edilmelidir (Calabrese ve ark., 2019).

Kurumsal sürdürülebilirlik, gelecekte ihtiyaç duyulan doğal kaynakları korumaya ve artırmaya çalışırken kısa vadede de rekabetçi sonuçlar elde etme olanağı sağlar. Kurumsal sürdürülebilirlik ile elde edilen kazanımlar sadece işletmeler için değil, aynı zamanda toplumsal kalkınma adına da önem arz etmektedir (Kuşat, 2012). Sürdürülebilirliğin işletmelere sağladığı faydalardan bazıları şu şekilde ifade edilebilir (Artiach, 2010; Borsa İstanbul, 2014):

- a. Kurumsal itibar
- b. Orta ve uzun vadede azalan maliyetler
- c. Yeni iş olanakları

- d. Nitelikli personel
- e. Yenilikçi ürün üretimi
- f. Marka değeri
- g. Sermayeye kolay erişim
- h. İşletme yaşam süresinin uzaması
- i. Çalışan motivasyonunu artırma
- j. İşletme ile paydaşlar arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi

Sürdürülebilirlik Raporlaması

Sürdürülebilirlik raporlaması en genel tanımıyla, bir işletmenin ekonomik, çevresel ve sosyal performansına ilişkin verilerin topluma açıklanmasında kullanılan raporlardır (www.globalreporting.org, 2019). Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin raporlanmasında dünya genelinde öne çıkan kılavuz, Küresel Raporlama Girişimidir (GRI) (Landrum & Ohsowski, 2018; Calabrese, ve ark., 2019). GRI, uzman bir kadroyla işletmelere sürdürülebilirlik raporları konusunda rehberlik eden uluslararası bir girişimdir. BM Çevre Programı (UNEP) ve Çevreye Duyarlı Ekonomiler Koalisyonu (CERES) tarafından, 1997 yılında çok paydaşlı bir sivil toplum örgütü olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulmuştur. GRI merkezi 2002 yılında Amsterdam'a taşınmıştır ve bünyesinde 30.000 kişinin bulunduğu önemli bir kuruluştur (TİSK, 2016). GRI'nın en yeni ilkelerini içeren G4 kılavuzu, dünya genelinde küçük veya büyük her türlü işletme ve sektörde uygulanabilecek bir içerikte hazırlanmıştır (www.globalreporting.org, 2019). G4 Sürdürülebilirlik Raporlama Kılavuzu ile ilgili kategoriler ve alt unsurları Tablo 1'de detaylı olarak yer almaktadır.

Otel İşletmelerinde Sürdürülebilirlik Faaliyetleri ve Raporlaması

Otel işletmeleri uzun vadede hayatlarını devam ettirebilmek için, yalnızca ekonomik sermayeye değil aynı zamanda doğal ve sosyal sermayeye de özen göstermelidirler. Zira oteller faaliyetlerini fiziki ve sosyal çevre içerisinde gerçekleştirmektedirler. Bu çevrelerde meydana gelen bir bozulma, doğal olarak işletmeleri de doğrudan etkilemektedir. Örneğin bir destinasyonun taşıma kapasitesi sürekli olarak aşılırsa, bölgenin doğal kaynakları ve kültürel değerleri aşınır. İşletmelerin neden oldukları zarar, bölgeye sağlamış oldukları faydanın önüne geçer. Bununla birlikte turistik arz kaynakları yok olur ve turizm ürününün sürdürülebilirliği ortadan kalkar. Bu sebeple kurumsal sürdürülebilirlik için, sektör temsilcileri, kamu yetkilileri, sivil toplum örgütleri ve turistler duyarlı davranışlarda bulunmalıdırlar (Alagöz, Güneş & Uslu, 2015).

Tablo 1. GRI-G4 Kategorileri ve Unsurları

GRI-G4 KATEGORİLERİ VE UNSURLARI					
Sosyal					
Çevresel	Ekonomik	İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş	İnsan Hakları	Toplum	Ürün Sorumluluğu
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Malzemeler ▪ Enerji ▪ Su ▪ Biyolojik Çeşitlilik ▪ Emisyonlar ▪ Atık Sular ve Atıklar ▪ Ürün ve Hizmetler ▪ Uyum ▪ Nakliye ▪ Genel ▪ Tedarikçinin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi ▪ Çevresel Şikâyet Mekanizmaları 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ekonomik Performans ▪ Piyasa Varlığı ▪ Dolaylı Ekonomik Etkiler Satın Alma Uygulamaları 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İstihdam ▪ İşgücü / Yönetim İlişkileri ▪ İş Sağlığı ve Güvenliği ▪ Eğitim ve Öğretim ▪ Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği ▪ Kadın ve Erkekler için Eşit Ücret ▪ Tedarikçinin İşgücü Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi ▪ İşgücü Uygulamaları ▪ Şikâyet Mekanizmaları 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yatırım ▪ Ayrımcılığın Önlenmesi ▪ Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı ▪ Çocuk İşçiler ▪ Zorla veya Cebren Çalıştırma ▪ Güvenlik Uygulamaları ▪ Yerli Halkların Hakları ▪ Değerlendirme ▪ Tedarikçilerin İnsan Hakları Bakımından Değerlendirilmesi ▪ İnsan Hakları Şikâyet Mekanizmaları 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yerel Toplular ▪ Yolsuzlukla Mücadele ▪ Kamu Politikası ▪ Rekabete Aykırı Davranış ▪ Uyum ▪ Tedarikçinin Toplum Üzerindeki Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi ▪ Üzerindeki Etkilere İlişkin Şikâyet Mekanizmaları 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Müşteri Sağlığı ve Güvenliği ▪ Ürün ve Hizmet Etiketlemesi ▪ Pazarlama İletişimi ▪ Müşteri Gizliliği Uyum

Kaynak: Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzları-G4, 2015:9

Otel işletmelerinin faaliyetlerini sürdürülebilirlik bağlamında gerçekleştirmeleri ve bu durumun topluma aktarılması başarı için oldukça önemlidir (Medrado & Jackson, 2016). Zira önceleri finansal raporlar, hissedarlar için değer yaratılması noktasında temel kaygıydı (Herremans, Pyasi & Lu, 2011) ve kurumsal yönetimin şeffaflık ilkesi bakımından finansal bilgilerin topluma sunulması noktasında önem arz etmekteydi (Karadeniz & Uzpak, 2019). Ancak bugün yalnızca finansal sonuçların paylaşılması yeterli olmamaktadır (Herremans ve ark., 2011). İşletmelerin toplum ve çevre için sağlamış oldukları maddi olmayan unsurlarla daha fazla ilgilenilmeye başlanmıştır (Saltaji, 2013). Bu kapsamda otellerin, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlar dâhilinde geniş kapsamlı bir sürdürülebilirlik raporu yayınlama gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bir otelin, gönüllü olarak sürdürülebilirlik raporu sunması aynı zamanda işletmelerin bazı ekonomik faydalar kazanmasını da sağlamaktadır. Sürdürülebilirlik raporlarının açıklanması ayrıca sosyal ve politik baskılardan kurtulmak adına bir adım da olabilmektedir (Bonilla-Priego, Font & del Rosario Pacheco-Olivares, 2014). Bazı araştırmacılar ise, sürdürülebilirlik raporu hazırlamadaki temel motivasyonun, prestij riski yönetimi olarak değerlendirmektedirler

(Bonilla-Priego ve ark., 2014; Legrand ve ark., 2013). Sebebi ne olursa olsun sonuç olarak otel işletmelerinde sürdürülebilirlik uygulamalarının ve raporlamalarının günden güne arttığı bir gerçektir (De Grosbois, 2012).

Turizm endüstrisinde, sürdürülebilirlik faaliyetleri ve raporlanması ile ilgili çabalar yükselen bir ilgiye sahip olmasına karşın, sürdürülebilirlik raporlarının değerlendirilmesi konusundaki çalışmalar oldukça sınırlıdır. Alanyazın incelendiğinde, otel işletmeleri hatta genel olarak turizm işletmelerine yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmaların son on yıla dayandığı görülmektedir. Bu çalışmalardan bazılarının ilişkin bilgiler aşağıda verilmektedir.

Herremans ve ark. (2011) çalışmalarında, turizm endüstrisindeki çok uluslu işletmelerin paydaşlarına sürdürülebilirlik ile ilgili hangi seviyede bilgisi sağladıklarını incelemiştir. Çalışma sonucunda konaklama işletmelerinin sadece %10'unun sürdürülebilirlik raporu yayınladığı tespit edilmiştir.

Persic ve ark. (2013), Hırvatistan'daki otellerdeki sürdürülebilirlik raporlaması oranını tespit etmek amacıyla yaptıkları araştırmalarında, raporlama oranının düşük olduğunu belirlemiştir.

Legrand, Huegel & Sloan (2013), küresel altı otel zinciri markasının sürdürülebilirliğe ilişkin faaliyetlerini ve raporlamalarını değerlendirmişlerdir. Çalışma neticesinde çevresel unsurların tüm otellerde en iyi seviyede raporlandığı görülmüştür. Ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik boyutlarına ise raporlarda yeterli düzeyde yer verilmediği belirlenmiştir.

Medrado & Jackson (2016), turizm işletmelerinin sürdürülebilirlik uygulamalarının finansal olmayan yönlerini değerlendirdikleri çalışmalarında, işletmelerin rapor hazırlama hususunda henüz başlangıç düzeyinde olduklarını tespit etmişlerdir.

Ekerkil & Göde'nin (2017), GRI kılavuzuna göre Türkiye'deki otellerin sürdürülebilirlik raporlarını incelemek ve kılavuzdaki unsurlar ile raporlar arasındaki farklılıkları tespit etmek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, otellerin hazırlamış oldukları raporların GRI kılavuzuyla uyumlu olmadığı tespit edilmiştir.

Guix, Bonilla-Priego & Font (2018), uluslararası 18 otel grubunun sürdürülebilirlik raporlarını incelemişlerdir. Çalışma neticesinde raporların, otellerin paydaşlarına karşı hesap verebilirliğine ciddi düzeyde katkı yaptığı görülmüştür. Aynı zamanda rapor içeriklerinin, paydaşların istekleri ile uyumlulaştırılmasının önemine de vurgu yapılmıştır.

Karadeniz & Uzpak (2019), en değerli beş otel zincirinin faaliyetlerini, sürdürülebilirlik ve raporlama niteliği açısından değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda, ekonomik ve sosyal konulardaki içeriğin, çevresel içeriğe göre daha zengin olduğu belirlenmiştir.

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Doküman inceleme, incelenen konudaki kavramlar ve eylemler ile ilgili bilgi içeren metinlerin analiz edilmesiyle veri elde edilmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Çalışma verileri yalnızca otel işletmelerinin internet sitelerinde yayınladıkları sürdürülebilirlik raporlarından toplanmıştır. Rapor yayınlanan otelleri belirlemek için, işletmelerin internet sayfalarından yararlanılmıştır. Çalışma evreni Muğla ve Antalya'daki otel işletmeleri olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme ise Muğla ve Antalya'daki dört ve beş yıldızlı otellerden oluşmaktadır. Ancak genel bir tarama yapılarak diğer sınıflamalardaki otellerin sürdürülebilirlik raporlarına da ulaşılmak istenmiş, lakin herhangi bir rapora erişilememiştir. Yine de bu işletmelerin internet sayfalarının detaylı bir şekilde incelenmemesi nedeniyle, örneklem (Muğla ve Antalya'daki dört ve beş yıldızlı oteller) belirtmek daha doğru olacaktır. Çalışmaya birden çok otele sahip olan (zincir otellerin), ancak sürdürülebilirlik faaliyetlerini

tek bir raporda sunan otellerin raporları dâhil edilmiştir. Zira bu rapordaki oteller, araştırmanın evreni dışında yer alan illerde bulunmaktadır. Muğla'da bulunan otellerden altı yerli ve bir yabancı işletmenin rapor yayımladığı tespit edilmiştir. Antalya'da faaliyet gösteren otellerden ise dokuz yerli ve bir yabancı işletmenin rapor yayımladığı görülmüştür. Bu raporların tamamı çalışmaya dâhil edilmiştir. Güncellik açısından en son yayımlanmış olan raporlar değerlendirilmeye alınmıştır. İşletmelerin her yıl sürdürülebilirlik raporu hazırlamamaları sebebiyle, çalışmada kullanılan raporlar 2017-2019 yıllarına aittir. Bu araştırma etik kurul kararı gerektirmeyen araştırmalar arasında yer almaktadır.

Araştırma verileri içerik analizi tekniği ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi, birbirleri ile ilişkili verilerin ana ve alt başlıklar altında toplanması yoluyla, verileri okuyucunun daha rahat algılayabilmesini sağlayan bir tekniktir (Neuman, 2012; Yıldırım & Şimşek, 2008). Raporlar iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenerek analiz edilmiştir. Sonrasında analiz raporları karşılaştırılmış ve araştırmacıların analizleri arasında farklılık olup olmadığı değerlendirilmiştir. Araştırmacıların analizlerinin büyük bir oranda uyumluluk gösterdiği görülmüştür. Az sayıdaki unsura ilişkin farklılığın giderilmesi için de iki araştırmacı raporları birlikte yeniden incelemişlerdir. Böylelikle objektif bir analiz sonucuna ulaşılmak istenmiştir.

Sürdürülebilirlik raporları, Küresel Raporlama Girişimi'nin (GRI) yayımladığı 'G4 Sürdürülebilirlik Raporlama Kuralları' kapsamında ele alınmıştır. Bu rapor; çevresel, ekonomik ve sosyal olarak üç ana temadan oluşmaktadır. Kılavuzda ekonomik sürdürülebilirliğe yönelik dört madde, çevresel sürdürülebilirliğe ilişkin on iki madde bulunmaktadır (Tablo 1). Sosyal sürdürülebilirlik ise dört alt başlıkta incelenmektedir. İşgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş başlığında dokuz madde, insan hakları başlığında on madde, toplum kategorisinde yedi madde ve ürün sorumluluğu başlığında beş madde bulunmaktadır.

BULGULAR

Muğla ve Antalya'daki otel işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında, ön plana çıkan uygulamaların çevre boyutu ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Muğla'daki işletmelerin %73'ü, Antalya'daki işletmelerin ise %64'ü, GRI'nın çevre unsurları ile ilişkili faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Raporlarda çevre boyutundan sonra en fazla öne çıkan uygulamaların sosyal boyut ile ilgili olduğu görülmüştür. Antalya otellerinin %31'i, Muğla otellerinin ise %29'u, GRI'nın sosyal unsurları kapsamındaki uygulamaları hayata geçirdikleri saptanmıştır. Raporlarda GRI'nın ekonomik boyutu ile ilgili unsurların bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Sürdürülebilirliğin Çevresel Unsurları

Boyutlar	Unsur Sayısı	Uygulanan Unsur Sayısı	
		Muğla Otelleri	Antalya Otelleri
Çevre	12	%73	% 64
Ekonomik	4	%0	%0
Sosyal	30	%29	%31

Muğla işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarındaki çevre uygulamaları incelendiğinde (Tablo 3), “Malzemeler”, “Enerji”, “Su”, “Biyolojik Çeşitlilik”, “Atık Sular ve Atıklar”, “Ürün ve Hizmetler”, “Nakliye”, “Tedarikçilerin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi” ile ilgili otellerin tamamının çeşitli faaliyetlerde buldukları belirlenmiştir. “Emisyonlar” unsurunda ise, bir işletmenin dışındaki tüm işletmelerin çeşitli uygulamalar yürüttükleri görülmüştür. Raporlarda, “Uyum”, “Genel” ve “Çevresel Şikâyet Mekanizmaları” unsurlarına ilişkin bir uygulamanın ise yer almadığı tespit edilmiştir. Antalya’daki otellerin sürdürülebilirlik raporlarındaki çevre uygulamaları incelendiğinde ise, “Enerji”, “Su”, “Biyolojik Çeşitlilik”, “Atık Sular ve Atıklar”, “Ürün ve Hizmetler” unsurları ile ilgili, tüm işletmelerin birtakım çalışmalar yaptıkları görülmüştür. 8 işletmenin “Tedarikçinin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi”, beş işletmenin, “Emisyonlar” ve “Çevresel Şikâyet Mekanizmaları”, dört işletmenin “Malzemeler”, üç işletmenin “Nakliye”, ve iki işletmenin “Uyum” unsurları kapsamında uygulamalarının bulunduğu belirlenmiştir. “Genel” unsuruna ilişkin bir faaliyete ise Antalya otellerinin raporlarında rastlanmamıştır.

Yayınlanan sürdürülebilirlik raporlarında, çevresel unsurlarda öne çıkan uygulamalar kaynak tüketimi ile ilişkilidir. İşletmelerin enerji tüketimini azaltmak için, çevre dostu araçları tercih ettikleri görülmektedir. Misafirlerin oda kapılarının açık kalması halinde, odadaki lamba ve klima benzeri donanımların otomatik olarak kapanmasını sağlayan elektronik sistemler, enerji tasarruflu aydınlatma ürünleri, sıcak su ve elektrik üretimi için güneş enerjisinden yararlanılması buna örnek verilebilir. Satın almada yerel tedarikçilerin tercih edilerek karbon salınımının düşürülmesinin hedeflenmesi, biyoçeşitlilik konusunda çalışanlara ve misafirlere eğitimler düzenlenmesi, sokak hayvanlarının bakımı, endemik türlerin (sığıla ağacı vb.) ve nesli yok olma tehlikesi bulunan hayvanların (caretta caretta vb.) korunmasına ilişkin uygulamalar da raporlarda vurgulanan önemli çevresel sürdürülebilirlik çalışmalarındandır.

Tablo 3. Sürdürülebilirliğin Çevresel Unsurları

KATEGORİ A- ÇEVRESEL UNSURLAR	MUĞLA OTELLERİ (7)	ANTALYA OTELLERİ (10)
Malzemeler	7	4
Enerji	7	10
Su	7	10
Biyolojik Çeşitlilik	7	10
Emisyonlar	6	5
Atık Sular ve Atıklar	7	10
Ürün ve Hizmetler	7	10
Uyum		2
Nakliye	7	3
Genel		
Tedarikçinin Çevresel Bakımdan Değerlendirilmesi	7	8
Çevresel Şikâyet Mekanizmaları		5

Muğla’daki otellerin raporlarında, sürdürülebilirliğin sosyal boyutunun, “İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş” alt teması kapsamındaki uygulamaları değerlendirildiğinde (Tablo 4), “İş Sağlığı ve Güvenliği” ve “Eğitim ve Öğretim” maddelerine ilişkin olarak, tüm otellerin (yedi işletme) bazı faaliyetlerde buldukları belirlenmiştir. Altı otelin raporlarında istihdam konusundaki sürdürülebilirlik çalışmalarından bahsettikleri görülmüştür. Dört işletmenin, “Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği” ile “Kadın ve Erkekler için Eşit Ücret” maddelerine ilişkin uygulamalar gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir. “Tedarikçinin İşgücü Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi” maddesi ile ilgili faaliyetlere, iki işletmenin raporunda yer verilmiştir. “İşgücü/ Yönetim İlişkileri” ve “İşgücü Uygulamaları Şikâyet Mekanizmaları” maddelerine ilişkin bir uygulamaya ise sürdürülebilirlik raporlarında değinilmediği tespit edilmiştir. Antalya’daki otellerin sürdürülebilirlik raporlarındaki “İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş” unsurları ile ilgili uygulamaları incelendiğinde, otellerin tamamının, “İş Sağlığı ve Güvenliği” ile “Eğitim ve Öğretim” unsurları ile ilgili faaliyetlere değindikleri saptanmıştır. “İstihdam” ile ilgili sekiz işletmenin, “Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği” ile ilgili yedi işletmenin sürdürülebilirlik kapsamında çeşitli uygulamalar gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Raporlarda “İşgücü/Yönetim İlişkileri” (üç işletme), “İşgücü Uygulamaları Şikâyet Mekanizmaları” (üç işletme) ve “Kadın ve Erkekler için Eşit Ücret” (iki işletme) unsurlarına ilişkin faaliyetler de tespit edilmiştir. “Tedarikçinin İşgücü Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi” unsuru ile ilgili bir bilgi ise yer verilmemiştir.

Raporlarda, “İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş” başlığına ilişkin olarak, işgücü tercihlerinde özellik-

le bölge insanının istihdam edilmesine özen gösterildiği sıklıkla ifade edilmektedir. Personelin meslek hastalıklarından korunması, sağlıklı ve güvenli bir iş ortamı oluşturulması ve iş kazalarıyla karşılaşmaması için gerekli tedbirlerin alındığı vurgulanmaktadır. Çalışanların meslek temelli eğitimleri ile birlikte, kişisel gelişim ve yabancı dil gibi çeşitli hizmet içi eğitimler gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Eğitimin desteklenmesi bağlamında turizm öğrencilerine tecrübe kazanmaları adına staj imkânı sağlandığı ön plana çıkan diğer uygulamalardan biridir.

rı ile ilgili bilgilere de rastlanılmıştır. “Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı”, “Değerlendirme” ve “Tedarikçilerin İnsan Hakları Bakımından Değerlendirilmesi” unsurlarına ilişkin bilgilere otel işletmelerinin hiçbirinin raporlarında yer vermedikleri tespit edilmiştir.

Raporlarda insan hakları ile ilgili olarak, yerel kültürün, geleneklerin, tarihi ve doğal varlıkların korunması ve yerel halkın haklarının ihlal edilmemesi için çeşitli faaliyetlerde bulunduğu yoğun bir şekilde ifade edilmektedir. Alınan kararlarda bölge insanının

Tablo 4 Sürdürülebilirliğin Sosyal Unsurları - İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş Kategorisi

KATEGORİ B - SOSYAL UNSURLAR	MUĞLA OTELLERİ	ANTALYA OTELLERİ
B1. İşgücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş		
▪ İstihdam	6	8
▪ İşgücü/Yönetim İlişkileri		3
▪ İş Sağlığı ve Güvenliği	7	10
▪ Eğitim ve Öğretim	7	10
▪ Çeşitlilik ve Fırsat Eşitliği	4	7
▪ Kadın ve Erkekler için Eşit Ücret	4	2
▪ Tedarikçinin İşgücü Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi	2	
▪ İşgücü Uygulamaları Şikâyet Mekanizmaları		3

Muğladaki otel işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarındaki sosyal unsurların, “İnsan Hakları” alt kategorisine ilişkin uygulamalar analiz edildiğinde (Tablo 5), “Yerli Halkların Hakları”nın korunması ile ilgili bilgilere bir otel dışındaki tüm otellerin sürdürülebilirlik raporlarında yer verdikleri görülmüştür. İnsan hakları kategorisinde yer alan “Ayrımcılığın Önlenmesi” ifadesi, yerli halkların hakları unsurundan sonra en fazla önem verilen unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu unsur, 3 işletmenin raporlarında yer verdikleri görülmüştür. 2 otel raporunda “Yatırım” ifadesine ilişkin bilgilere yüzeysel olarak değinilmiştir. “Tedarikçilerin İnsan Hakları Bakımından Değerlendirilmesi” unsuruna ise yalnızca bir otel işletmesinin raporunda sınırlı olarak yer verildiği görülmüştür. Otellerin sürdürülebilirlik raporlarında, “Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı”, “Çocuk İşçiler”, “Zorla veya Cebren Çalıştırma”, “Güvenlik Uygulamaları” ve “İnsan Hakları Şikâyet Mekanizmaları” kriterleri ile ilgili hiçbir bilginin yer almadığı tespit edilmiştir.

Antalyadaki otellerin “İnsan Hakları” temasına ilişkin bilgileri incelendiğinde, “Ayrımcılığın Önlenmesi” unsuruna ilişkin uygulamalara yedi otelin raporlarında yer vermiş oldukları görülmüştür. beş işletmenin “Yerli Halkın Hakları”, dört işletmenin “Çocuk İşçiler”, üç işletmenin “Zorla ve Cebren Çalıştırma” kapsamındaki faaliyetlerine ilişkin çeşitli bilgiler sürdürülebilirlik raporlarında ele alınmıştır. Raporlarda “Yatırım” (iki işletme), “Güvenlik Uygulamaları” (iki işletme), “İnsan Hakları Şikâyet Mekanizmaları” (iki işletme), unsurları

beklentilerinin tespit edilmesi için istişareler yapıldığı belirtilmektedir. İşgörenler arasında; din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı gözetilmediği ve adaletin sağlanmasına önem verildiği de sürdürülebilirlik raporlarında sıklıkla ifade edilmektedir.

Tablo 5. Sürdürülebilirliğin Sosyal Unsurları – İnsan Hakları Kategorisi

KATEGORİ B - SOSYAL UNSURLAR	MUĞLA OTELLERİ	ANTALYA OTELLERİ
B2. İnsan Hakları		
▪ Yatırım	2	2
▪ Ayrımcılığın Önlenmesi	3	7
▪ Örgütlenme ve Toplu Sözleşme Hakkı		
▪ Çocuk İşçiler		4
▪ Zorla veya Cebren Çalıştırma		3
▪ Güvenlik Uygulamaları		2
▪ Yerli Halkların Hakları	6	5
▪ Değerlendirme		
▪ Tedarikçilerin İnsan Hakları Bakımından Değerlendirilmesi	1	
▪ İnsan Hakları Şikâyet Mekanizmaları		2

Muğladaki işletmelerin sürdürülebilirlik raporlarındaki sosyal unsurların, “Toplum” ve “Ürün Sorumluluğu” alt kategorilerine yönelik bulgular değerlendirildiğinde (Tablo 6), “Yerli Toplumlar”a sağlanan

faidalar ile ilgili bilgilere, bir otel dışındaki tüm otellerin raporlarında yer verildiği belirlenmiştir. “Yerel Toplumlar”dan sonra en fazla rastlanılan unsurun “Kamu Politikası” olduğu tespit edilmiştir. Bu unsura ilişkin uygulamaların, dört işletmenin raporlarında yer aldığı görülmüştür. “Tedarikçinin Toplum Üzerindeki Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi” ifadesine ilişkin verilere ise sadece iki otelin raporlarında değinilmiştir. “Yolsuzlukla Mücadele”, “Rekabete Aykırı Davranış”, “Uyum” ve “Toplum Üzerindeki Etkilere İlişkin Şikâyet Mekanizmaları” unsurlarına ise, raporların hiçbirinde yer verilmediği saptanmıştır.

Antalya’daki otel işletmelerinin raporlarındaki “Toplum” kategorisine yönelik bilgiler analiz edildiğinde, “Yerel Toplumlar” maddesi ile ilgili otellerin hepsinin birtakım uygulamalar gerçekleştirdiği görülmüştür. Raporlarda “Tedarikçinin Toplum Üzerindeki Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi” (dört işletme) ve “Uyum” (iki işletme) unsurlarına ilişkin faaliyetler de tespit edilmiştir. “Yolsuzlukla Mücadele”, “Kamu Politikası”, “Rekabete Aykırı Davranış”, “Toplum Üzerindeki Etkilere İlişkin Şikâyet Mekanizmaları” unsurlarına ilişkin bilgilere ise rastlanılmamıştır.

Raporlarda “Toplum” kategorisi kapsamında, ürün temininin önemli bir bölümünün bölge üreticilerinden sağlanarak, yerel kalkınmaya önem verildiği yoğun olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte okullara yiyecek-çecek ve malzeme desteği sağlanarak; sağlık kurumlarına ise teçhizat desteğinde bulunularak yerel halkın desteklediği bilgisi sıklıkla işlenmektedir.

“Ürün Sorumluluğu” kategorisi ile ilgili olarak, Muğla’daki otellerin sürdürülebilirlik raporlarında en fazla “Müşteri Sağlığı ve Güvenliği” unsuruna önem verildiği tespit edilmiştir. “Pazarlama İletişimi” ile ilgili faaliyetlere ise, yalnızca bir otelin sürdürülebilirlik raporunda rastlanılmıştır. “Ürün ve Hizmet Etiketlemesi”, “Müşteri Gizliliği” ve “Uyum” unsurlarına yönelik bilgilerin ise hiçbir otelin raporunda yer almadığı belirlenmiştir. Antalya’daki işletmelerin raporlarındaki “Ürün Sorumluluğu” kategorisi incelendiğinde “Müşteri Sağlığı ve Güvenliği”ne ilişkin unsura bir otel işletmesi dışında tüm otellerin raporlarında yer verdiği belirlenmiştir. “Ürün ve Hizmet Etiketlemesi” unsuruna ise yalnızca bir otel işletmesinin raporunda değinildiğine rastlanılmıştır. “Pazarlama İletişimi”, “Müşteri Gizliliği” ve “Uyum” ile ilgili unsurlara ise hiçbir otel işletmesinin yer vermediği tespit edilmiştir.

Otellerin raporlarında ürün sorumluluğu ile ilgili olarak en fazla öne çıkan uygulama, müşteri sağlığı ve güvenliğidir. Bu noktada hijyen ve sanitasyon gerekliliklerinin en hassas bir şekilde yerine getirildiği vurgulanmaktadır.

Tablo 6. Sürdürülebilirliğin Sosyal Unsurları – Toplum Kategorisi

KATEGORİ B - SOSYAL UNSURLAR	MUĞLA OTELLERİ	ANTALYA OTELLERİ
B3. Toplum		
▪ Yerel Toplumlar	6	10
▪ Yolsuzlukla Mücadele		
▪ Kamu Politikası	4	
▪ Rekabete Aykırı Davranış		
▪ Uyum		2
▪ Tedarikçinin Toplum Üzerindeki Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi	1	4
▪ Toplum Üzerindeki Etkilere İlişkin Şikâyet Mekanizmaları		
B4. Ürün Sorumluluğu		
▪ Müşteri Sağlığı ve Güvenliği	7	9
▪ Ürün ve Hizmet Etiketlemesi		1
▪ Pazarlama İletişimi	1	
▪ Müşteri Gizliliği		
▪ Uyum		

SONUÇ VE TARTIŞMA

Muğla ve Antalya’daki otellerin sürdürülebilirlik raporlarının analiz edildiği mevcut çalışmada, sürdürülebilirliğin çevresel unsurlarına ilişkin önemli düzeyde uygulamaların hayata geçirildiği tespit edilmiştir. Bu sonuç, Medrado ve Jackson’un (2016) çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Sürdürülebilirlik algısının toplum nezdinde genellikle çevre odaklı olmasına bağlı olarak, otellerin raporlarında çevre temelli faaliyetleri ön plana çıkardıkları düşünülmektedir. Çevre odaklı faaliyetlerde hem Muğla hem de Antalya otellerinin, enerji ve su tasarrufuna yoğunlaştıkları, bununla birlikte atıkların geri dönüştürülmesi, karbon salınımının ve kimyasal kullanımın azaltılmasına ilişkin çalışmalarda buldukları belirlenmiştir. Bu noktada otellere, sürdürülebilirlik faaliyetlerinde kaynak tüketiminin azaltılmasının yanı sıra, sürdürülebilir ürünlerin kullanılmasına özen göstermeleri önerilmektedir. Yine hem Muğla hem de Antalya otellerinin, çevresel unsurlar kadar fazla olmasa da, raporlarında sosyal sürdürülebilirlik unsurlarına ilişkin olarak bazı uygulamalara yer verdikleri görülmüştür. ‘İş Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş’ alt başlığı kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin, diğer alt temalardan daha fazla öne çıktığı tespit edilmiştir. Otellerin bu husustaki çalışmaları, işgörenlerin eğitimi ile iş sağlığı ve güvenliği bağlamındaki tedbirlere odaklandığı belirlenmiştir. Aynı zamanda; din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı gözetmeden, işgörelere eşit fırsatlar sunulduğu vurgulanan diğer önemli bir noktadır. “İnsan

hakları” alt başlığında, yerli halkların haklarına saygı gösteren işletme politikalarından ve uygulamalarından söz edildiği görülmüştür. “Toplum” alt başlığında, yerel toplumlara değer yaratacak girişimlerin ön plana çıkarıldığı saptanmıştır. “Ürün sorumluluğu” alt başlığında ise, müşteri sağlığı ve güvenliğini sağlamaya ilişkin çalışmalarından sıklıkla söz edildiği belirlenmiştir.

Muğla ve Antalya otellerinin tamamının, sürdürülebilirlik raporlarında ekonomik unsurlara yönelik bir uygulamaya yer vermedikleri belirlenmiştir. Bu durumun, otellerin ekonomik sürdürülebilirlik kapsamındaki çalışmalarından, rakip otellerin bilgi sahibi olmalarını istememelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte otellerin olumsuz ekonomik performans açıklamaları halinde, toplumun bir kesiminde negatif bir imaj oluşabileceği endişesi de, raporlarda ekonomik sürdürülebilirliğe yönelik uygulamalara yer verilmemesinin bir nedeni olabilir.

Çalışma sonucunda, Muğla ve Antalya otellerinin sürdürülebilirlik raporlarının, GRI ilkeleri ile uyumluluğu genel olarak değerlendirildiğinde, raporların GRI kılavuzuyla düşük uyumluluğa sahip oldukları görülmüştür. Kılavuzdaki unsurlara yönelik faaliyetlere, raporlarda tam olarak yer verilmediği tespit edilmiştir. Raporlarda yer verilen uygulamalar değerlendirildiğinde ise, Muğla ve Antalya otellerinin birbirine benzer GRI unsurlarına değindikleri ve birbirine yakın oranda unsura cevap verdikleri belirlenmiştir. Özellikle çevre kategorisindeki faaliyetler konusunda tüm otellerin, GRI ilkeleri ile yüksek düzeyde uyumluluğa sahip olduğu belirlenmiştir. Sosyal boyutun ‘İş Gücü Uygulamaları ve İnsana Yaraşır İş’ kategorisinde, her iki şehirdeki otellerin GRI ilkeleriyle orta düzeyde benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak bazı farklılıklar da söz konusudur. En önemli farklılık, Antalya’daki otellerin raporlarında, “insan hakları kategorisi”ndeki unsurların ve şikâyet mekanizmalarıyla ilgili unsurların daha fazla yer almasıdır. Muğla’daki işletmelerin, raporlarında insan haklarıyla ilgili uygulamalara düşük düzeyde değinildiği görülmüştür.

Turistik arz kaynaklarının sürdürülebilirliği için, otel işletmeleri sorumlu davranışlar sergilemelidirler. Ancak tabii ki işletmelerin faaliyetleri sonucunda neden oldukları sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerin, destinasyonların/ülkelerin turistik değerlerinin sürdürülebilirliğini etkilemesi dolayısıyla kendi inisiyatiflerine bırakılmaması gerekmektedir. Sürdürülebilirlik raporlarının, ilgili kamu kurumlarınca işletmelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerinin denetiminin sağlanmasında da önemli bir rol oynayabileceği ifade edilebilir. Bu bağlamda kamu tarafından işletmelerin sürdürülebilirlik raporu yayınlamaları desteklenebilir hatta zorunlu hale getirilebilir. Böylelikle işletmeler gerek

kamu nezdinde görevlerini yerine getirebilir gerekse de toplum nezdinde olumlu imaj yaratarak marka değerlerini arttırabilirler.

KISITLILIKLAR VE ÖNERİLER

Çalışmaya yalnızca Muğla ve Antalya’daki otel işletmelerinin dâhil edilmiş olması bu araştırmanın önemli kısıtlılıkların biridir. Ayrıca çalışma evreninden çok az sayıda işletmenin rapor yayımlamış olması da bulguların genellenebilirliği bakımından bir kısıtlılık doğurmaktadır. Raporların analizi esnasında araştırmacıların özenli incelemelerine karşın, raporlardaki bazı bilgilerin gözden kaçmış olma olasılığı da çalışmanın diğer bir kısıtlılığını oluşturmaktadır.

Bu konuda çalışma gerçekleştirecek olan araştırmacılar, farklı destinasyonlar ve/veya farklı otel türleri ile ilgili çalışmalar yapabilirler. Türkiye’deki sürdürülebilirlik raporu yayınlayan tüm otelleri ele alan bir çalışma gerçekleştirilebilir. Türkiye ile benzer özelliklere sahip İspanya, İtalya ve Yunanistan gibi rakip destinasyonların işletmeleri ile karşılaştırmalı bir çalışma da yapılabilir. Sektör yöneticilerine ise, sürdürülebilirlik raporlarını daha kapsamlı ve düzenli aralıklarla yayınlamaları önerilebilir. Bununla birlikte raporların uluslararası standartlara uygun bir biçimde hazırlanması tavsiye edilebilir. Zira gün geçtikçe insanlar tercih ettikleri ürünlerin doğaya ve insanlığa ne tür etkilerinin olduğunu daha fazla önemsemektedirler ve olumlu etkilere sahip olan işletmeleri tercih etme eğilimi göstermektedirler. Bu noktada sürdürülebilirlik raporlarının doğru bir şekilde hazırlanması ve topluma sunulması, işletmelere pazarlama avantajı sağlayabilmektedir.

KAYNAKÇA

Alagöz, G., Güneş, E. & Uslu, A. (2015). Otel İşletmeleri ve Seyahat Acentaları Yöneticilerinin Sürdürülebilir Turizme Bakış Açısı: Bir Alan Araştırması. *Gümüşhane University Electronic Journal of the Institute of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 6(14).

Artiach, T., Lee, D., Nelson, D. & Walker, J. (2010). The Determinants of Corporate Sustainability Performance. *Accounting & Finance*, 50(1), 31-51.

Bonilla-Priego, M. J., Font, X. & Del Rosario Pacheco-Olivares, M. (2014). Corporate Sustainability Reporting Index and Baseline Data for the Cruise Industry. *Tourism Management*, 44, 149-160.

Bramwell, B. & Lane, B. (1993). Sustainable tourism: An Evolving Global Approach. *Journal of Sustainable Tourism*, 1(1), 1-5

Calabrese, A., Costa, R., Ghiron, N. L. & Menichini, T. (2019). Materiality Analysis In Sustainability Reporting: A Tool for Directing Corporate Sustainability Towards Emerging Economic, Environmental And Social Opportunities. *Technological and Economic Development of Economy*, 25(5), 1016-1038.

Caymaz, E., Soran, S. & Erenel, F. (2014). İşletmelerde Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk İlişkisi: Küresel İlkeler Sözleşmesi Türkiye Örneği. *Ulusal İşletmecilik Kongresi*, 8-10.

Choi, S. & Ng, A. (2011). Environmental and Economic Dimensions of Sustainability and Price Effects on Consumer Responses. *Journal of business ethics*, 104(2), 269-282.

Ciocoiu, C. N. (2011). Integrating Digital Economy and Green Economy: Opportunities for Sustainable Development. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 6(1), 33-43.

De Grosbois, D. (2012). Corporate Social Responsibility Reporting By The Global Hotel Industry: Commitment, Initiatives and Performance. *International Journal of Hospitality Management*, 31(3), 896-905.

Dyllick, T. & Hockerts, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. *Business strategy and the environment*, 11(2), 130-141.

Ekerkil, V. & Göde, M. Ö. (2017). Küresel Raporlama Girişimi (GRI) Standartlarına Göre Seçilen Otellerin Sürdürülebilirlik Raporlarının Analizi ve Değerlendirilmesi. *Business and Economics Research Journal*, 8(4), 859-871.

Gladwin, T. N., Krause, T. S. & Kennelly, J. J. (1995). Beyond Eco-Efficiency: Towards Socially Sustainable Business. *Sustainable Development*, 3(1), 35-43.

Global Reporting Initiative, (2019). Available: <https://www.globalreporting.org/standards/getting-started-with-the-gri-standards/>. Accessed 10 November 2019.

Global Reporting Initiative, (2019). Available: <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/GRI4-Part1-Reporting-Principles-and-Standard-Disclosures.pdf>. Accessed 02 December 2019.

Global Reporting Initiative, (2019). Available: <https://www2.globalreporting.org/standards/g4/Pages/default.aspx>. Accessed 09 October 2019.

Guix, M., Bonilla-Priego, M. J. & Font, X. (2018). The Process of Sustainability Reporting in International Hotel Groups: An Analysis of Stakeholder Inclusiveness, Materiality and Responsiveness. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(7), 1063-1084.

Hahn, T. & Scheermesser, M. (2006). Approaches to Corporate Sustainability Among German Companies. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 13(3), 150-165.

Harris, J. M. (2000). Basic Principles of Sustainable Development. *Dimensions of Sustainable Development*, 21-41.

Herremans, I., Pyasi, N. & Lu, J. (2011). The Journey Toward Sustainability Reporting: How Accountable Are the Tourism Industries?. *Tourism Recreation Research*, 36(3), 247-257.

Hunter, C. (1997). Sustainable Tourism as an Adaptive Paradigm. *Annals of Tourism Research*, 24(4), 850-867.

Karadeniz, E. & Uzpak, B. D. (2019). Dünyada En Yüksek Marka Değerine Sahip Otel Zincirlerinin Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Küresel Raporlama Girişimi İlkeleri Bağlamında İncelenmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16(1), 6-20.

Kaya, İ. (1997). Sürdürülebilir Turizm Kalkınması ve Ülkemiz Açısından Bir Değerlendirme. *Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik ve İçsel Unsurları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 227-242.

Landrum, N. E. & Ohsowski, B. (2018). Identifying Worldviews on Corporate Sustainability: A Content Analysis of Corporate Sustainability Reports. *Business Strategy and the Environment*, 27(1), 128-151.

Legrand, W., Huegel, E. B. & Sloan, P. (2013). Learning from the Best Practices: Sustainability Reporting in International Hotel Chains. *Chen, JS, Advances in Hospitality and Leisure*, 9, 119-134.

Medrado, L. & Jackson, L. A. (2016). Corporate Nonfinancial Disclosures: An Illuminating Look at the Corporate Social Responsibility and Sustainability Reporting Practices of Hospitality and Tourism Firms. *Tourism and Hospitality Research*, 16(2), 116-132.

Mohr, L. A. & Webb, D. J. (2005). The Effects of Corporate Social Responsibility and Price on Consumer Responses. *Journal of Consumer Affairs*, 39(1), 121-147.

Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. I-II.Cilt (5.Basım). İstanbul: Yayın Odası.

Persic, M., Jankovic, S., Bakija, K. & Poldrugovac, K. (2013). Sustainability Reporting for Hotel Companies: A Tool for Overcoming the Crisis. *Tourism in Southern and Eastern Europe*, 319-334.

Saltaji, I. M. (2013). Corporate Governance Relation with Corporate Sustainability. *Internal Auditing & Risk Management*, 8(2).

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019). Available: <http://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa>. Accessed 20 November 2019.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019). Available: http://www.mfa.gov.tr/dunya-surdurulebilir-kalkinma-zirvesi_johannesburg_-26-agustos---4-eylul-2002_.tr.mfa. Accessed 15 November 2019.

TUROB, (2019). Available: <http://www.turob.com/tr/bilgi-merkezi/basin-bultenleri/turobdan-zincir-otel-arastirmasi-9ca9712>. Accessed 02 December 2019.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (2016). *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması-Ulusal İnceleme Raporu*.

UN. (2019). Available: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>. Accessed 01 December 2019.

UNDP (2019). Available: <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/environmentenergy/thefuturewantjune2012.html>. Accessed 18 November 2019.

UNDP (2019). Available: <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/environmentenergy/thefuturewantjune2012.html>. Accessed 25 November 2019

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynı ya da nakdi bir yardım/destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Turizm Akademik Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul kararı gerektirmeyen araştırmalar arasında yer almaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamışlardır.

EXTENSIVE SUMMARY

Evaluation of Sustainability Reports of Hotel Enterprises According to The Global Reporting Initiative

Şenol ÇAVUŞ, Melih KABADAYI*, Hilal KANIPEK

Introduction

The concept of sustainability also means a great deal in terms of tourism as one of the industries most dependent on the environment. Hosting tourists above the carrying capacity in destinations causes the negative effects of tourism to come to the fore in these regions. This situation has increased the awareness of reducing the negative effects and has given birth to the concept of sustainable tourism. The focus in the industry is on the hospitality industry as the sector with the most intense impact on the social and physical environment. Businesses operating in the sector can cause many undesirable negative outputs on destinations due to high resource consumption and high interaction. In particular, hotels are the enterprises that consume the most resources in the industry. Therefore, they are under pressure from the society, their stakeholders and their competitors to continue their activities in accordance with sustainability values (Persic, Jankovic, Bakija & Poldrugovac, 2013:319). Ultimately, hotel businesses that want to gain competitive advantage are expected to attach importance to sustainability practices and at the same time inform the society about these practices. At this point, sustainability reports gain importance.

In the current study, it is aimed to determine the practices included in the sustainability reports of hotel businesses in Muğla and Antalya. In addition, the compliance of the reports published by the hotels with the Global Reporting Initiative (GRI) principles is evaluated. The study first examines the concepts of corporate sustainability and sustainability reporting. Afterwards, sustainability and sustainability reporting in hotel businesses are discussed and the findings are presented based on the sustainability reports published by the hotels included in the study.

METHODOLOGY

The scope of the study consists of hotel businesses operating in the provinces of Muğla and Antalya. It has been determined that six domestic and one foreign enterprises from the hotels in Muğla have published reports. Among the hotels operating in Antalya, it was observed that nine domestic and one foreign

enterprises published reports. All of the reports published by the enterprises were included in the study. The most recently published reports were evaluated in terms of up-to-dateness. Since the enterprises do not prepare a sustainability report every year, the reports used in the study belong to the years 2017-2019.

In the study, document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used. Document analysis is the acquisition of data by analyzing texts containing information about the concepts and actions on the subject under investigation (Yıldırım & Şimşek, 2008:188). The study data were collected from the sustainability reports published by the hotels. The data were evaluated by content analysis technique. Content analysis is a technique that enables the reader to perceive the data more easily by collecting related data under main and subheadings (Neuman, 2012: 663; Yıldırım & Şimşek, 2008: 227).

Sustainability reports are handled within the scope of the 'G4 Sustainability Reporting Guidelines' published by the Global Reporting Initiative (GRI). This report; It consists of three main themes as environmental, economic and social. There are four items on economic sustainability and 12 items on environmental sustainability in the guide. Social sustainability is examined under four sub-titles. There are nine items under the heading of labor practices and decent work, ten items under the heading of human rights, seven items in the category of society, and five items under the heading of product responsibility.

CONCLUSION

As a result of the current study, in which the sustainability reports of the hotels in Muğla and Antalya were analyzed, it was determined that significant practices regarding the environmental elements of sustainability were implemented. Due to the fact that the perception of sustainability is generally environment-oriented in the eyes of the society, it is thought that the hotels highlight environmental-based activities in their reports. It has been determined that both Muğla and Antalya hotels focus on energy and water savings in environment-oriented activities, and they also work on recycling waste, reducing carbon emissions and chemical use. At this point, hotels are advised to pay attention to the use of sustainable products, as well as reducing resource consumption in sustainability activities. Again, it has been observed that both Muğla and Antalya hotels include some practices regarding social sustainability factors in their reports, although not as much as environmental factors. It has been determined that the activities carried out under the sub-title of 'Business Practices and Decent Work' stand out more than other sub-themes. It has been determined that the stu-

* Corresponding author at: Sakarya University of Applied Sciences, Graduate Education Institute, Tourism Management, E-mail: melihkabadayi@outlook.com

dies of the hotels in this regard focus on the training of the employees and the measures in the context of occupational health and safety. Same time; It is another important point that is emphasized that equal opportunities are offered to employees, regardless of religion, language, race or gender. In the sub-title of “human rights”, it has been seen that business policies and practices that respect the rights of indigenous peoples are mentioned. Under the “Society” sub-title, it has been determined that initiatives that will create value for local communities are highlighted. In the sub-title of “product responsibility”, it has been determined that studies related to ensuring customer health and safety are frequently mentioned.

It has been determined that all Muğla and Antalya hotels do not include an application for economic factors in their sustainability reports. It is thought that this is due to the fact that the hotels are working within the scope of economic sustainability and that they do not want rival hotels to be informed. On the other hand, the concern that a negative image may be formed in a part of the society in case of negative economic performance statements of hotels may be a reason why the reports do not include practices for economic sustainability.

As a result of the study, when the compatibility of the sustainability reports of Muğla and Antalya hotels with the GRI principles was evaluated in general, it was seen that the reports had low compliance with the GRI guideline. It was determined that the activities for the elements in the guide were not fully included in the reports. When the applications included in the reports were evaluated, it was determined that Muğla and Antalya hotels touched on similar GRI elements and responded to the elements at a similar rate. It has been determined that all hotels have a high level of compliance with the GRI principles, especially in terms of activities in the environmental category. In the ‘Labor Practices and Decent Work’ category of the social dimension, it was determined that the hotels in both cities showed moderate similarity with the GRI principles. However, there are also some differences. The most important difference is that in the reports of the hotels in Antalya, the elements in the “human rights category” and the elements related to the complaint mechanisms are included more. It has been observed that businesses in Muğla have a low level of reference to human rights practices in their reports.

The inclusion of only hotel businesses in Muğla and Antalya in the study is one of the important limitations of this research. In addition, the fact that very few companies from the study population have published reports creates a limitation in terms of the generaliza-

bility of the findings. The possibility that some information in the reports may have been overlooked, despite the careful examination of the researchers during the analysis of the reports, is another limitation of the study.

Researchers who will work on this subject can conduct studies on different destinations and/or different hotel types. Sector managers, on the other hand, may be advised to publish their sustainability reports more comprehensively and at regular intervals. However, it is advisable to prepare reports in accordance with international standards.

